

โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริบ้านรอดต้นบาต

อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนราธิวาส

๑. ความเป็นมา/ พระราชดำริ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชเสาวนีย์กับ ฯพณฯ นายพลเอก สุวรรณรัฐ องคมนตรี และพลเอกฉัตรชัย บุญทวี รองสมุหราชองครักษ์ เมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๔๗ ณ พระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ จังหวัดนราธิวาส ให้ดำเนินการช่วยเหลือครอบครัวเจ้าหน้าที่ และประชาชนที่ประสบเคราะห์กรรมจากการกระทำของผู้ก่อความไม่สงบใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) โดยได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ จำนวน ๒๐ ล้านบาท เพื่อจัดซื้อที่ดินในการจัดตั้งโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่าง ที่บ้านรอดต้นบาต หมู่ที่ ๗ ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

๒. การสนองพระราชดำริ/ การเข้าร่วมโครงการของกรมวิชาการเกษตร

หน่วยงานกรมวิชาการเกษตร เป็นหน่วยงานร่วมดำเนินการ รับผิดชอบงานด้านพืชและเห็ด สนับสนุนการวิจัยพันธุ์พืชที่เหมาะสมกับพื้นที่โครงการฯ จัดหาพันธุ์พืชมาสนับสนุนเพื่อวางแผนการผลิตและการตลาดให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และให้คำปรึกษา แนะนำ การปลูกพืชและการเพาะเห็ด

๓. วัตถุประสงค์

๓.๑ วัตถุประสงค์ทั่วไปของโครงการ

- เพื่อสร้างหลักประกันเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้แก่ครอบครัวผู้เสียชีวิตจากการกระทำของผู้ก่อความไม่สงบ เป็นการตอบแทนบุญคุณผู้เสียสละชีวิตในการปกป้องผืนแผ่นดินไทย
- เพื่อช่วยเหลือครอบครัวเจ้าหน้าที่ และประชาชนที่ประสบเคราะห์กรรมจากการกระทำของผู้ก่อความไม่สงบใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้
- เป็นแหล่งสร้างแรงงานให้ราษฎร
- เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับผู้สนใจและสามารถนำไปใช้ได้จริง
- เป็นแหล่งผลิตอาหารปลอดภัยจากสารพิษ
- เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม

๓.๒ วัตถุประสงค์เฉพาะในส่วนของงานวิชาการเกษตร (กรมวิชาการเกษตร)

เพื่อผลิตพืชปลอดภัย เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้สามารถเลี้ยงตนเองได้และขยายผลความสำเร็จไปสู่ไร่นาเกษตรกร และให้เกษตรกรในพื้นที่ได้เรียนรู้การทำเกษตรด้านการเพาะเห็ด

๔. พื้นที่เป้าหมาย

๔.๑ พื้นที่เป้าหมายของโครงการ

บ้านรอดต้นบาต หมู่ที่ ๗ ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

๔.๒ พื้นที่เป้าหมายของงานวิชาการเกษตร (กรมวิชาการเกษตร)

บ้านรอตันบาตู หมู่ที่ ๗ ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

๕. หน่วยงานรับผิดชอบ

๕.๑ หน่วยงานรับผิดชอบหลักของโครงการ

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ กรมพัฒนาที่ดิน

๕.๒ หน่วยงานวิชาการเกษตร (กรมวิชาการเกษตร)

- ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนราธิวาส

- สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ ๘ จังหวัดสงขลา

๖. งบประมาณ

๖.๑ งบปกติกรมวิชาการเกษตร

ในปีงบประมาณ ๒๕๕๙ ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท

๖.๒ งบอื่นๆ (ระบุ)

- กปร.

- มูลนิธิชัยพัฒนา

- อื่น ๆ (ระบุ)

๗. ผลการดำเนินงาน

๗.๑ กิจกรรมถ่ายทอดเทคโนโลยี

๗.๑.๑ แลกเปลี่ยนแบบ / แลกเปลี่ยน

ได้ดำเนินงานโครงการฯ โดยการเข้าร่วมดำเนินการวางแผนการผลิตกับเจ้าหน้าที่ประจำฟาร์มฯ และให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิต ได้แก่ เมล็ดพันธุ์พืชผัก เมล็ดพันธุ์พืชไร่ และปุ๋ยเคมี ให้แก่เกษตรกร ผู้ปฏิบัติงานในโครงการฯ ที่เข้ารับการฝึกอบรมฯ จำนวน ๑๐ ราย การจัดทำเป็นแปลงเรียนรู้การผลิตพืชผัก – พืชไร่ ได้ดำเนินการบนพื้นที่ 10 ไร่ ผลการดำเนินงานคิดเป็นร้อยละ 100 และได้มีการติดตามจัดเก็บข้อมูล ให้คำแนะนำเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง พืชผัก – พืชไร่ที่ปลูก ได้แก่ ข้าวโพดหวาน มะระ ผักบุ้ง ฯลฯ จำนวน 10 ครั้ง ผลการดำเนินงานคิดเป็นร้อยละ 100

๗.๑.๒ การฝึกอบรม

ได้ดำเนินงานโครงการฯ โดยการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืชและการเพาะเห็ดแก่ เกษตรกรผู้ปฏิบัติงานในโครงการฯ แล้วได้มีจัดฝึกอบรมหลักสูตร “การเพาะเห็ดในถุงพลาสติก” มีการถ่ายทอดความรู้เรื่องการเพาะเห็ดในถุงพลาสติก การปฏิบัติดูแลโรงเรือนเพาะเห็ด และได้มีการติดตาม ให้คำแนะนำ โดยมีเกษตรกรเป้าหมาย จำนวน ๑๐ ราย ในวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๕๙ ณ งานวิชาการเกษตร ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส รวมทั้งได้มีการติดตามจัดเก็บข้อมูล ให้คำแนะนำ ถ่ายทอดความรู้ เป็นระยะอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ จากการประเมินผลการฝึกอบรมฯ โดยเกษตรกรผู้เข้ารับการฝึกอบรมฯ จำนวน ๑๐ ราย พบว่า เนื้อหาการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการเพาะเห็ดในถุงพลาสติกมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ๓ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๓๐ ระดับมาก ๗ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๗๐ เกษตรกรผู้เข้ารับการฝึกอบรมฯ เห็นว่าความเหมาะสมและความสามารถของวิทยากรอยู่ในระดับมากที่สุด ๓ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๓๐ ระดับมาก ๗ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๗๐ เกษตรกรผู้เข้ารับการฝึกอบรมฯ

เห็นว่าสื่อที่ใช้ประกอบการบรรยายมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ๕ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๕๐ ระดับมาก ๕ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๕๐ เกษตรกรผู้เข้ารับการฝึกอบรมฯ เห็นว่าระยะเวลาที่ใช้ในถ่ายทอดความรู้ฯ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ๕ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๕๐ ระดับมาก ๕ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๕๐ เกษตรกรผู้เข้ารับการฝึกอบรมฯ เห็นว่าสถานที่จัดการถ่ายทอดความรู้ฯ มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ๔ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๔๐ ระดับมาก ๖ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๖๐ มีความการจัดเลี้ยงอาหารกลางวัน, อาหารว่างและเครื่องดื่ม มีความเหมาะสมและความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ๔ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๔๐ ระดับมาก ๖ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๖๐ เกษตรกรผู้เข้ารับการฝึกอบรมฯ เห็นว่าเอกสารประกอบการถ่ายทอดความรู้ฯ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ๒ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๒๐ ระดับมาก ๘ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๘๐ การติดต่อประสานงานในการถ่ายทอดความรู้ฯ มีความเหมาะสมและความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ๓ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๓๐ ระดับมาก ๗ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๗๐ ความคาดหวังเกี่ยวกับประโยชน์ที่จะได้รับก่อนการเข้ารับการถ่ายทอดความรู้ฯ อยู่ในระดับมาก ๑๐ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ และเกษตรกรผู้เข้ารับการฝึกอบรมฯ เห็นว่าได้รับประโยชน์หลังการเข้ารับการถ่ายทอดความรู้ฯ อยู่ในระดับมาก ๑๐ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

วิธีการดำเนินงาน

1.แนะนำเทคโนโลยีการผลิตเห็ดในถุงพลาสติก

วัสดุและอุปกรณ์ในการเพาะเห็ด

1. อาหารเพาะ
2. หัวเชื้อเห็ด
3. ถุงพลาสติกทนร้อน ขนาด 7 x 11 นิ้ว, 9 x 13 นิ้ว
4. คอและฝาครอบพลาสติกขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1-1.5 นิ้ว
5. สำลี ยางรัด และตะเกียงแอลกอฮอล์
6. ถังนึ่งไม่อัดความดัน หรือหม้อนึ่งความดัน
7. โรงเรือนหรือสถานที่บ่มเส้นใย และเปิดดอก

วิธีการเพาะ

- 1.บรรจุอาหารเพาะลงในถุงพลาสติกทนร้อนกดให้แน่นตั้งสูงประมาณ 2/3 ของถุง
- 2.รวบปากถุงปิดอากาศออกสวมคอพลาสติกหรือไม้ไผ่ แล้วพับปากถุงพาดลงมา รัดยางให้แน่น อุดด้วยสำลีหุ้มทับด้วยกระดาษหรือฝาครอบพลาสติก
- 3.นำไปนึ่งฆ่าเชื้อด้วยถังนึ่งไม่อัดความดัน หรือใช้หม้อนึ่งความดันอุณหภูมิ 90 – 100 องศาเซลเซียส เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 2 ชั่วโมงทิ้งไว้ให้ถุงเย็น
- 4.นำถุงวัสดุออกมาใส่เชื้อจากหัวเชื้อเห็ดที่เลี้ยงในเมล็ดข้าวฟ่าง ถุงละ ประมาณ 10 – 15 เมล็ด ก็เพียงพอ (โดยเขย่าเมล็ดข้าวฟ่างให้กระจายออก) เปิดและปิดจุกสำลีโดยเร็ว โดยปฏิบัติในที่สะอาดมืดซิดไม่มีลมโกรก
- 5.นำไปวางในที่สำหรับบ่มเส้นใย มีอุณหภูมิตามที่เห็ดแต่ละชนิดต้องการ ไม่จำเป็นต้องมีแสง ไม่ต้องให้น้ำที่ก้อนเชื้อจนเส้นใยเห็ดเริ่มรวมตัวกันเพื่อเจริญเป็นดอกเห็ด นำไปเปิดถุงให้ออกดอกต่อไป

สถานที่หรือโรงเรือนสำหรับเปิดดอก

ควรเป็นสถานที่ ๆ สะอาด สามารถรักษาความชื้น และถ่ายเทอากาศได้ดี ไม้ร้อน ก้อนเชื้อเห็ดควรวางเรียงบนแป้นสำหรับแขวนก้อนเชื้อ โรงเรือนสำหรับเปิดดอกควรให้มีขนาดที่สัมพันธ์กับจำนวนของก้อนเชื้อ เพื่อรักษาความชื้น และการถ่ายเทอากาศโดยอุณหภูมิภายในโรงเรือนอยู่ระหว่าง 25-30 องศาเซลเซียส และมีแสงสว่างบ้างภายในโรงเรือน

การปฏิบัติดูแลรักษา

ก้อนเชื้อเห็ดใช้เวลาเจริญในระยะเส้นใย ประมาณ 1.5 - 2 เดือนจากนั้นถอดสำลีและคอกขวด มัดปากถุงปิดไว้ กรีดข้างถุงเป็นระยะเพื่อ ให้เกิดดอก การให้ความชื้นสามารถให้น้ำที่ก้อนเชื้อและดอกเห็ดได้ แต่ควรให้น้ำเบาๆ มิฉะนั้นดอกเห็ดอาจจะช้ำและเน่าเสียได้ง่าย โรงเรือนจะต้องมีการถ่ายเทอากาศที่ดี

การเก็บผลผลิต

ควรเก็บเมื่อดอกบานเต็มที่ ซึ่งดอกเห็ดมักมีสีชมพูปนสีม่วง หรือน้ำตาลแดง โดยขึ้นกับสายพันธุ์หรือแสงและความชื้นภายในโรงเรือนเปิดดอก ควรเก็บดอกเห็ดในกลุ่มเดียวกันให้หมด ไม่ควรมีเศษดอกเห็ดเหลือติดค้างอยู่กับก้อนเชื้อ เพราะจะเน่า และเชื้อโรค แมลงจะเข้าทำลายก้อนเห็ดต่อไป

ตารางที่ 1 ผลผลิตเฉลี่ยและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของการเพาะเห็ดในถุงพลาสติก

กิจกรรม	ผลผลิตเฉลี่ย (กก.)	รายได้ (บาท)	ต้นทุนการผลิต (บาท)	รายได้สุทธิ (บาท)
การเพาะเห็ดในถุงพลาสติก	280	14,000	7,000	7,000

หมายเหตุ : คิตรายาดอกเห็ด โดยเฉลี่ย 50 บาท/กิโลกรัม

ที่มา : ตลาดท้องถิ่น อ.เมือง จ.นราธิวาส ,2559

๘. ผลสำเร็จ/ ผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

- เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ หรือเกษตรกรที่ปฏิบัติงานในโครงการฯ มีอาชีพ มีรายได้ และมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
- เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ หรือเกษตรกรที่ปฏิบัติงานในโครงการฯ มีความรู้และทักษะในการปลูกและการปฏิบัติดูแลรักษาพืชผัก, ไม้ดอก, การเพาะเห็ด และการแปรรูป

๙. ปัญหา/ อุปสรรค

- ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้ปฏิบัติงานจากเหตุการณ์ก่อความไม่สงบ
- ขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น โรคพืช, ภูมิวิทยา และปฐพีวิทยา

๑๐. ภาพกิจกรรม

ภาพที่ ๑ การฝึกอบรมและมอบปัจจัยการผลิต